

*Павлюк Я.Ю., студентка 6-го курсу
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: Давивова О.В.,
доцент кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент*

НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКОЮ В СІМ'Ї ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Сьогодні проблема домашнього насилля є досить актуальною для українського суспільства, а також є однією з найбільш розповсюджених у світі форм порушення прав людини. Сам термін «домашнє насилля» на сьогодні є досить поверховим. Найчастіше під домашнім насиллям розуміють безпосереднє застосування насилля одного члена сім'ї по відношенню до іншого, наприклад, насилля батьків над дитиною, дорослої дитини над батьками тощо. Насильство в сім'ї, за даними ЮНЕСКО, існує у будь-якому суспільстві, будь-якій культурі, воно передається з покоління в покоління, перетворюючи вихованих у насильстві дітей у жорстоких дорослих.

Проблему насилля над жінками досліджували такі науковці, як: А. Андрєєва, О. Бодальов, Г. Божович, Л. Виготський, С. Голод, Б. Гузиков, , Л. Максименко, Л. Орбан-Лембрик, В. Столін.

Домашнє насильство – це система поведінки однієї людини для збереження влади й контролю над іншою людиною. Одна з головних особливостей домашнього насильства полягає в тому, що воно являє собою повторювані в часі інциденти множинних видів насильства (фізичного, сексуального, психологічного та економічного) . На відміну від іншого виду насилля, домашнє насилля має свої особливості, а саме: це насилля між особами, які, як правило, залежать одна від одної; насильство в сім'ї завжди відбувається на відлюдді й протягом тривалого проміжку часу; це систематична дія, яка не з'являється зненацька та рідко буває одноразовим епізодом; має

тенденцію динамічного деструктивного посилення; з точки зору винуватця є швидким і результативним способом досягнення мети з найменшими затратами [4].

Відомий фахівець із запобігання домашньому насильству Луїс Аларкон, дає наступне визначення насильству: «насильство – це дії, що здійснюються одним (або декількома) особами, які характеризуються такими ознаками:

- 1) здійснюються умисне і направлені на досягнення певної мети;
- 2) завдають шкоди (фізичної, моральної, матеріальної тощо) іншій особі;
- 3) порушують права і свободи людини;
- 4) той, хто здійснює насильство, має значні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні тощо), що робить неможливим ефективний самозахист жертви насильства» [2].

За визначенням ЗУ «Про попередження насильства в сім'ї», який ВР України ухвалила 2001 року, насильство в сім'ї – це «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю» [1]. Отже, жертвою домашнього насильства може стати будь-який член родини.

Вчені та правозахисники виокремлюють такі види насильства в сім'ї:

Фізичне насильство – це навмисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень одного члена сім'ї іншому, яке може призвести чи призвело до порушення нормального стану фізичного чи психічного здоров'я або навіть до смерті постраждалого, а також до приниження його честі та гідності [1].

Психологічне насильство – це насильство, пов'язане з тиском одного члена сім'ї на психіку іншого через навмисні словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості,

втрати здатності захистити себе і можуть заподіяти або заподіяли шкоду психічному здоров'ю [1]

Економічне насильство – це навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого, спрямовані на те, щоб позбавити постраждалого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які він має законне право. Такі дії можуть заподіяти шкоду фізичному чи психічному здоров'ю або навіть призвести до смерті постраждалого [1].

Сексуальне насильство – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї [1]

Отже, будь-яка форма насильства в сім'ї має свої особливості і прояви відносно свого об'єкта, але кожна несе за собою тяжкі наслідки: від шкоди фізичному чи психічному здоров'ю до навіть смерті постраждалого.

При виявленні причин сімейного насильства можна використовувати два підходи. Соціологічний підхід визначає насильство як стереотип сімейних стосунків, вихованим з дитинства, прийнятим в даній групі населення. Соціальні чинники також є збудниками стресу, ведучого до поганого поводження з членами сім'ї. Соціально-психологічний підхід розглядає насильство як результат негативного особистого життєвого досвіду, «травми дитинства» [3].

Багато уваги вчені та спеціалісти-практики приділяють виявленню причин поширення насильства в сім'ї. Серед них зазначаються:

1. Життя сім'ї, відповідно до традиції, проходить «за закритими дверима». Суб'єкт насильства, при цьому, відчуваючи свою безкарність, може робити все, що завгодно, не побоюючись розголосу.

2. Недостатня психолого-педагогічна обізнаність членів сім'ї.

3. Тенденція до рівноправ'я членів подружжя в шлюбі.

4. Демографічні зміни.

5. Соціальний стрес в сім'ї.

6. Зв'язаність сімейними обов'язками, неучасть в суспільній діяльності і наявність обмеженої системи соціальної підтримки.

7. Алкоголізм в сім'ї.

8. Фізична жорстокість щодо насильника в батьківській сім'ї [3].

Таким чином, насильство в сім'ї – це «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю». Отже, насильство – це проблема, яку не можна не помічати, оскільки будь-яке насильство є руйнівним для розвитку особистості. Тому ми вважаємо, що головним у подоланні проблеми насильства в родині, зокрема в нашій країні має стати її усвідомлення, як суспільством в цілому, так і кожним її членом. Адже ця проблема носить прихований характер.

Подальшими напрямками дослідження є розробка методів та програм роботи з жінками, які зазнають насилля в сім'ї, а також розробка і проведення широкої просвітницької кампанії, спрямованої на подолання стереотипів у сімейних відносинах .

Список використаних джерел

1. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. [Електроний ресурс].режимдоступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>

2. Попередження насильства в сім'ї: Метод. рекомендації / М. І. Дмитренко, М. В. Тропінін, П. О. Власов – Дніпропетровськ : Юрид. ін-т МВС України, 2001. – 60 с

3. Соціальна робота: технологічний аспект / За ред. проф. А.Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2004. – 246 с

4. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навч. посіб. / І. М. Трубавіна. – К. : ДЦССМ, 2002. – 132 с.